

Diplo- mater fikk vite alt

AP 12/5 96

109988

**INFORMER-
TE: Martin
Tranmæl ga
referater av
hemmelige
møter til sov-
jetiske dip-
lomater i Os-
lo.**

Helt fra 1920-årene fikk sovjetdiplomater i Norge overlevert referater fra hemmelige møter i Stortinget.

Dette fremgår av dokumenter som er avgradert fra sovjetiske arkiver, og som Sven G. Holtsmark på Institutt for Forsvarsstudier i Oslo har kopier av.

- Historisk sett er dette en videreføring av de kontakter som den revolusjonære fløy av arbeiderbevegelsen i Norge hadde med russiske sosialister i tiden før 1917. Kristiania var et samlingspunkt for disse forbindelsene, og politikere som Nikolaj Bukharin og Aleksandra Kollontaj bodde her før revolusjonen og opprettet nære forbindelser til personer i og utenfor arbeiderkretsene.

I 1920-årene var det bl.a. Martin Tranmæl som ga referater fra lukkede stortingsmøter til Aleksandra Kollontaj, som da ble sovjetisk sendekvinne i Oslo. Fra 1930-årene er det dårligere med kildemateriale, og i 1946 dukker det igjen opp rapporter med sitater fra lukkede plenumsmøter og komitémøter i Stortinget, sier Holtsmark.

- I perioden 1945-1948 satt NKP-representanten Johan Strand Johansen i utenrikskomitéen. På regjeringshold var det sterk mistanke om lekkasjer fra komitéen, og 9. april (!) 1948, noen uker etter kuppet i Tsjekkoslovakia, ble det besluttet å opprette en spesialkomité hvor kommunistpartiet ikke var med.

Men i de sovjetiske arkivene finnes det også et stenografisk referat fra et hemmelig stortingsmøte i 1950, etter at kommunistene hadde mistet alle sine 11 mandater.

Strand Johansen, som var født i 1903, fikk nerveplager etter oppgjøret med Furu-botn-fløyen i 1949-50 og dro senere til Moskva for legebehandling. Der bodde han resten av sitt liv, og døde i februar 1970.

En rapport fra en sovjetisk diplomat i 1922 omtaler at en av stortingsrepresentantene fra DNAs venstrefløy leverte stenografiske referater fra lukkede stortingsmøter til den sovjetiske legasjon i Kristiania. Vedkommende behersket tydeligvis stenografi. 18. november 1925 rapporterer Aleksandra Kollontaj til utenriksminister Litvinov at hun i løpet av uken har hatt to besøk av Martin Tranmæl, som har referert for henne fra et hemmelig møte i utenrikskomitéen. Komitéen hadde diskutert det svært sensitive sjøgrensespørsmålet.

I et senere notat skriver Kollontaj at hun under samtaler med statsminister Johan Ludwig Mowinckel må være forsiktig slik at hun ikke avslører hva hun vet fra kilder som hun er nødt til å dekke.

Det finnes også andre rapporter. I 1950 har en sovjetisk ambassadesekretær en samtale med sekretæren for den norske fredskomitéen, hvor nordmannen legger frem sine idéer om hvordan den sovjetiske propaganda i Norge kan intensiveres. Han antyder også at NKP bør forberede seg på å gå under jorden.